

Miten voi vaikuttaa linnuston monimuotoisuuteen maatilalla?

Tuomas Seimola
Luonnonvarakeskus

© Natural Resources Institute Finland

- **Varsinaiset peltolajit** (mm. peltopyy, ruisräikkä, kuovi, töyhtöhyppä, kiuru ja niittykirvinen). Pesivät ja ruokailevat pelloilla ja avoimilla pientareilla.
- Viljelytavoilla, viljelykasveilla ja lohkojen käsittelyllä suorat vaikutukset lajien esiintymiseen, runsauteen tai pesimistulokseen.

Pihojen ja tilakeskusten lajit

(tervapääsky, haara- ja räystäspääsky, varpunen, pikkubarpunen, kottarainen, västäräkki, kivitasku, naakka, ym.)

Osa lajeista on taantunut voimakkaasti ja ryhmään kuuluu myös nopeasti runsastuneita lajeja.

Esiintyminen on runsainta yleensä eläintiloilla ja niiden läheisyydessä.

Reunojen lajit (mm. pensaskerttu, pikkulepinkäinen, pensastasku, viitakerttunen, ruokokerttunen, hemppo, punavarpunen, keltasirkku ja pajusirkku)
 Hyötyvät erilaisista kesannoista, maiseman pienipiirteisyydestä (ojat, avoimet saarekkeet), metsätaloudesta, pellonraivauksesta ja pensaikkoisista pientareista.

Peltojen metsälajit (mm. fasaani, sepelkyyhky, uuttukyyhky, räkättirastas, varis ja viherpeippo)

Runsautteen maatalousympäristöissä vaikuttaa erityisesti metsän reunan määrä.

Viljelyn monipuolisuus (viljeltävien kasvien määrä, peltolohkojen koko) vaikuttaa ravinnon saatavuuteen.

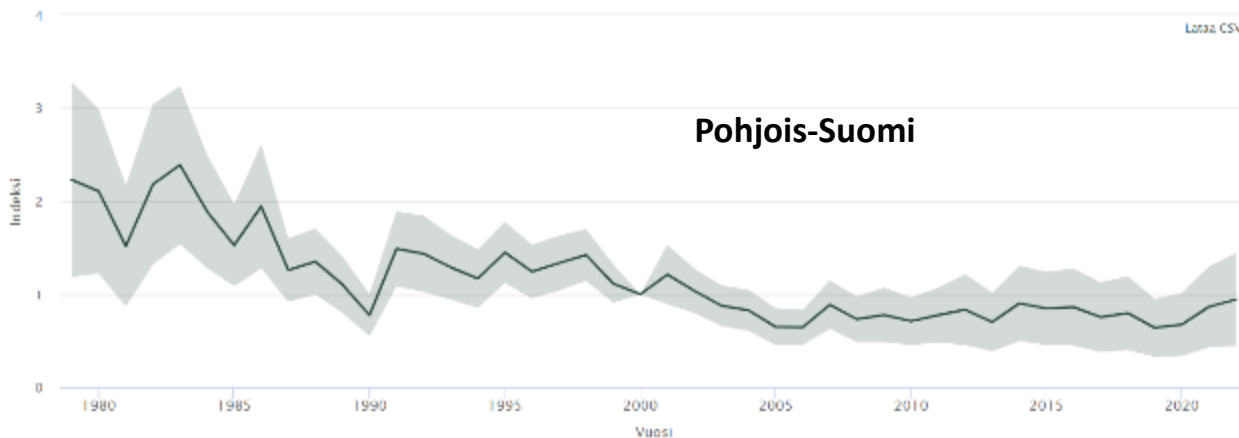

Miksi linnut ovat hyviä mittareita maankäytön muutoksien vaikutusten tutkimuksessa?

1. Linnut reagoivat elinympäristön muutokseen monessa eri mittakaavassa!
  - Maisematasolla/tilatasolla (lintuyhteisöt)
  - Lohkotasolla (lajit)
  - Reviiritasolla (yksilöt)
2. Linnut reagoivat elinympäristön muutokseen pääsääntöisesti nopeasti.
3. Lintujen kannanmuutokset tunnetaan hyvin.

Lintuindikaattori seuraa lajien kannankehitystä ja kertoo elinympäristön ja olosuhteiden muutoksista!

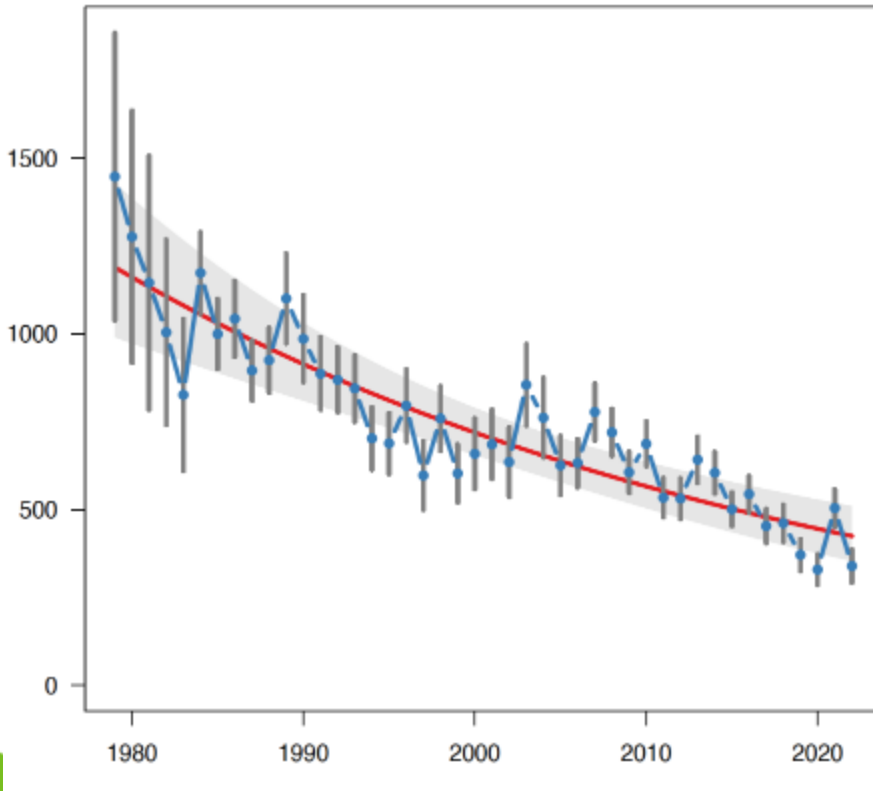

Avomaalajit	Reunalajit
Ruisrääkkä	Haarapääsky
Töyhtöhyppä	Räystäspääsky
Kuovi	Räkättirastas
Kiuru	Pensaskerttu
Niittykirvinen	Naakka
Pensastasku	Kottarainen
Peltosirkku	Pikkuvarpunen

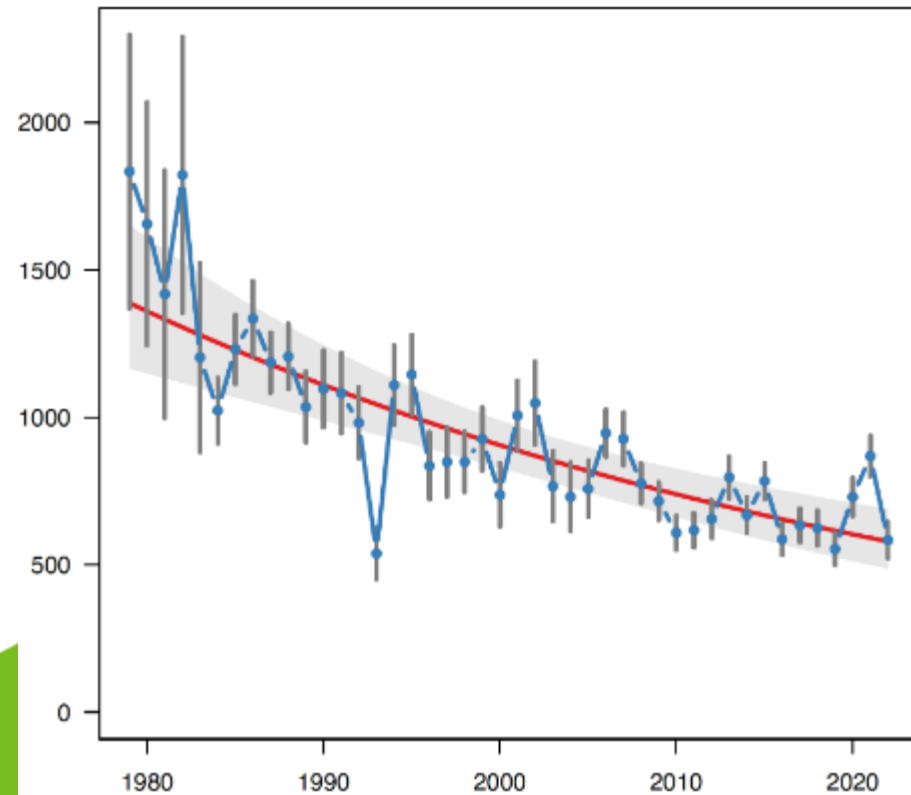
Taantuvat lajit maatalousympäristössä

1. hyönteissyöjiä
2. kaukomuuttajia

pensastasku

haarapääsky

lähde: Mitkä tekijät vaikuttavat maatalousympäristön lintuindikaattorin lajien kannankehitykseen?

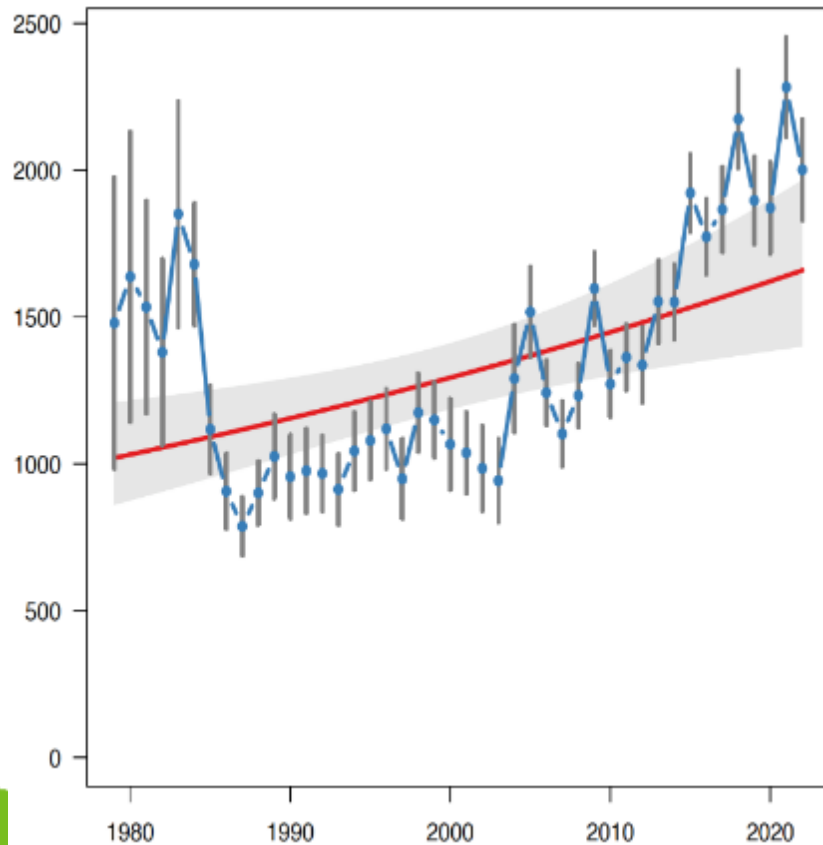
Aleksi Lehikoinen, Laura Bosco, Johan Ekroos, Markus Piha, Tuomas Seimola 2023

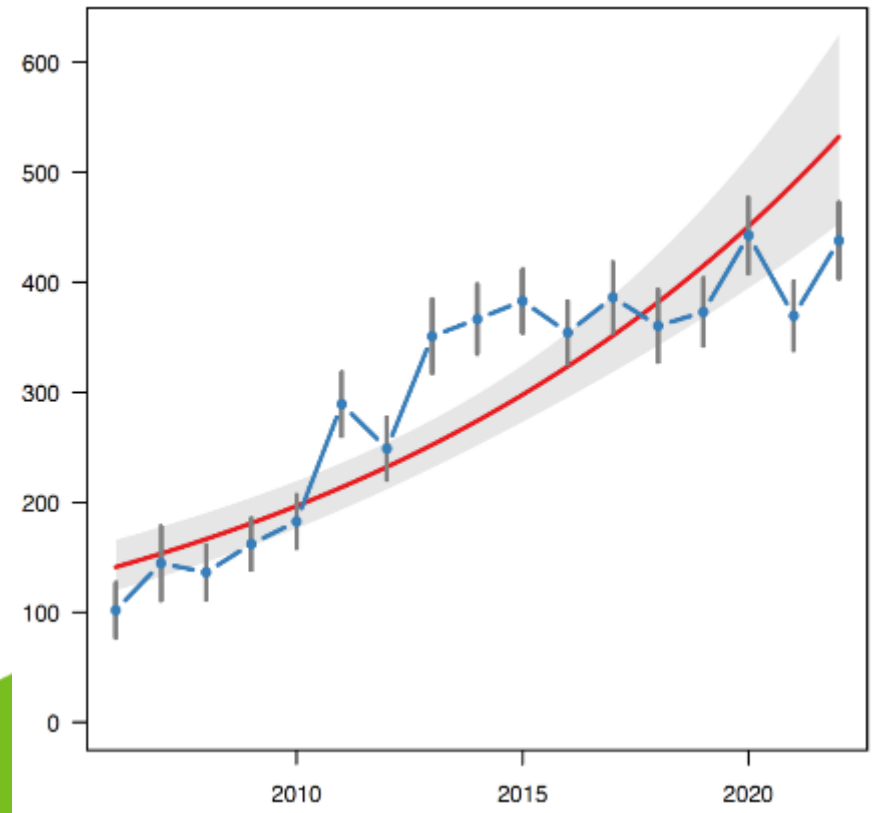
Runsastuvat lajit maatalousympäristössä

1. Siemen/sekasyöjiä
2. lähimuuttajia

töyhtöhyppä

pikkuvarpunen

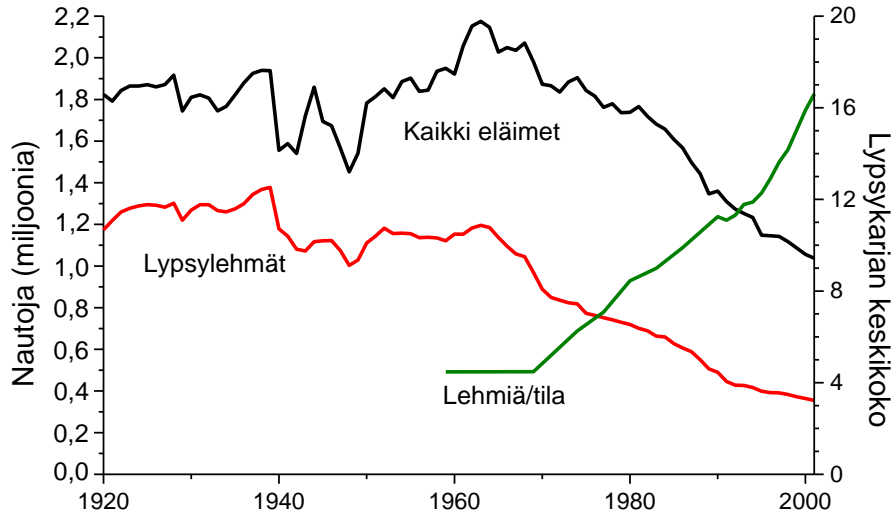
- Euroopan ja Suomen maatalousympäristön linnusto on taantunut merkittävästi 40–50 vuoden aikana
- yleisesti syyksi nähdään maatalouden tehostuminen (mm. erikoistuminen, maankäyttö) ja elinympäristön laadun heikkeneminen (ravintoresurssit = hyönteisten väheneminen)
- yleinen maatalouspolitiikka
  - peltotilusjärjestelyt
  - lohkokoon kasvattaminen lohkoja yhdistämällä, oja ja pientareita poistamalla; ei lohkokoon ylärajaa

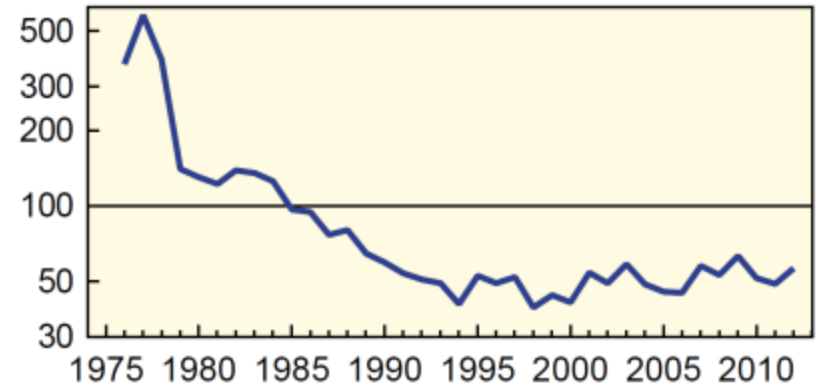
Räystäspääsky on erittäin uhanalainen, peltosirkku äärimmäisen uhanalainen ja isokuovi silmälläpidettävä

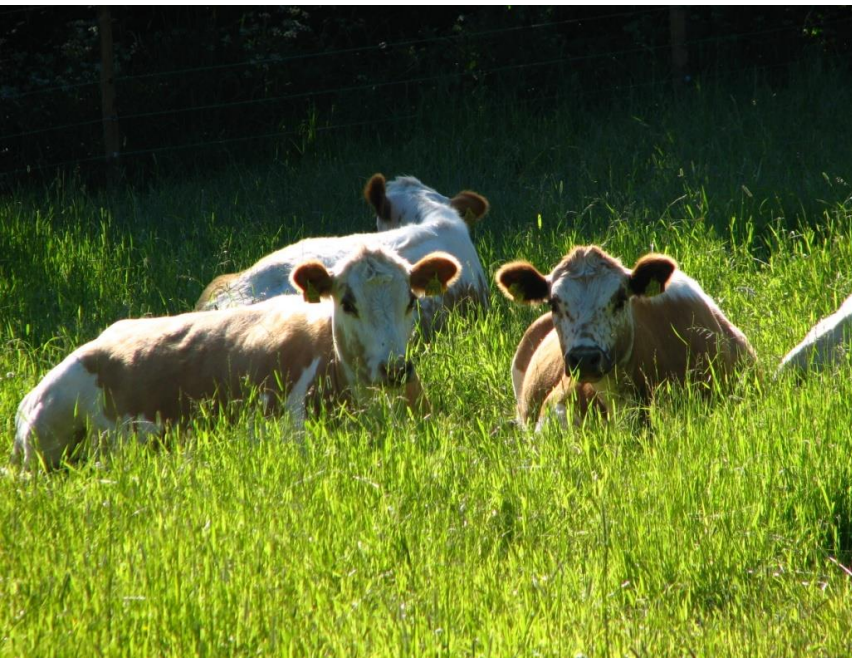
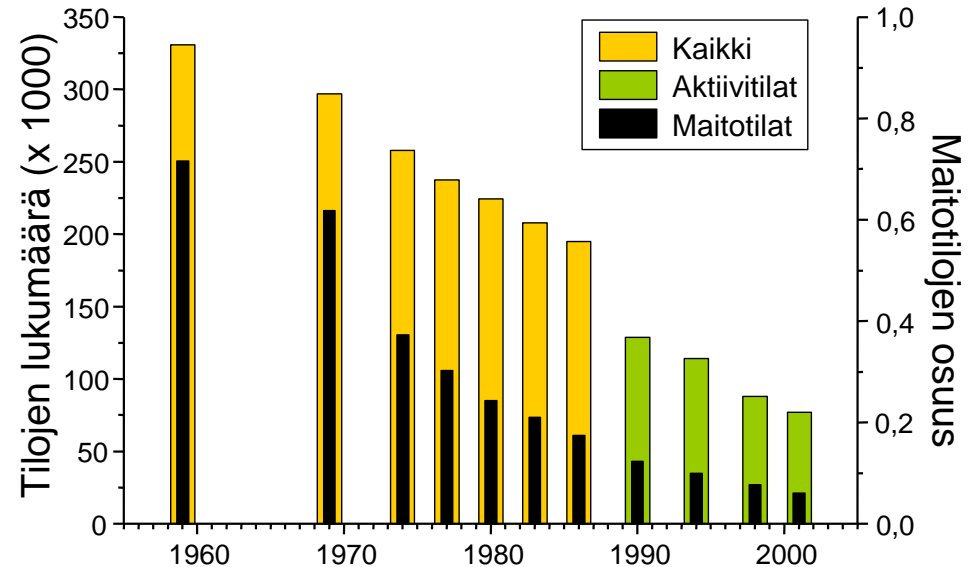
Maatalouden rakennemuutos

Kottarainen *Sturnus vulgaris* (105, -4.7, ***)

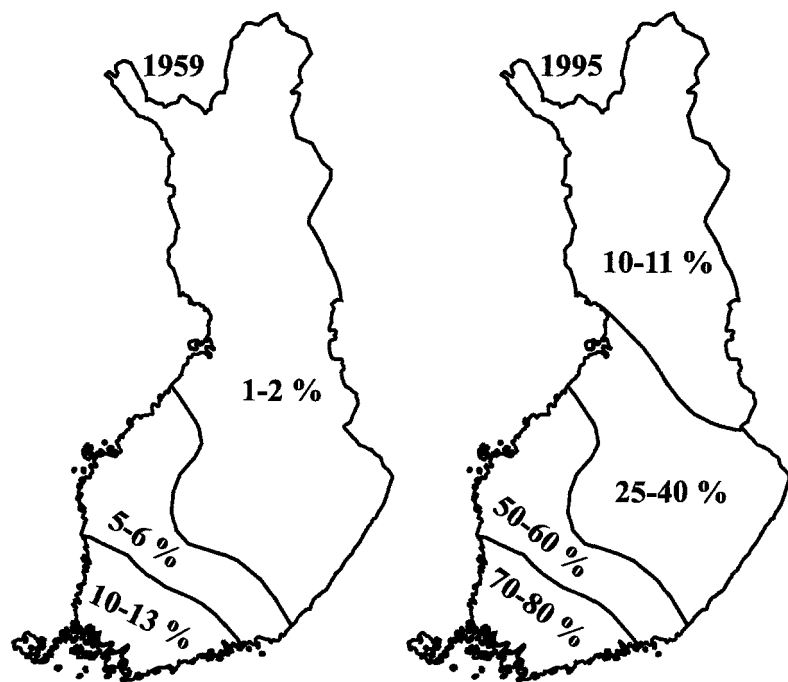

Lypsykarjatilojen osuus

Maankäytön tehostuminen: salaojitus ja tilusjärjestelyt = lohkokoon kasvu

Salaojitetun pellon osuus

Esimerkkialue
Yläneeltä

Hietala-Koivu 2002

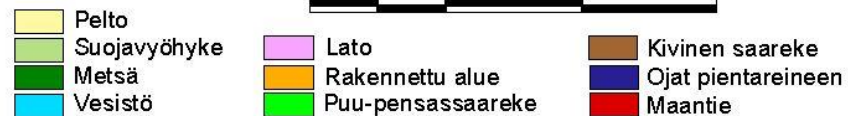

1958

1997

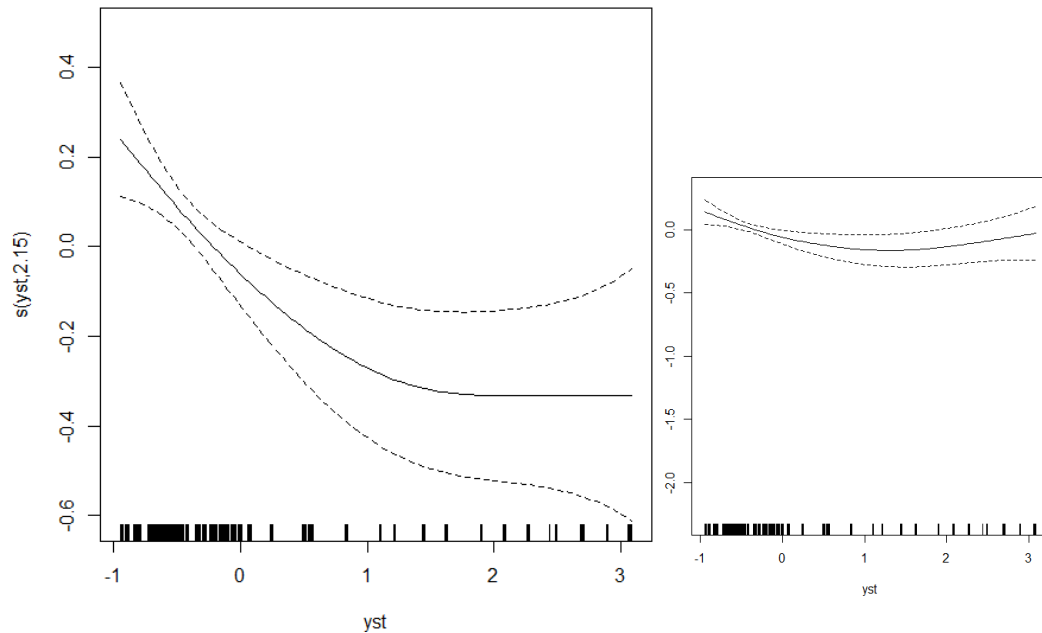
1 0 1 2 km

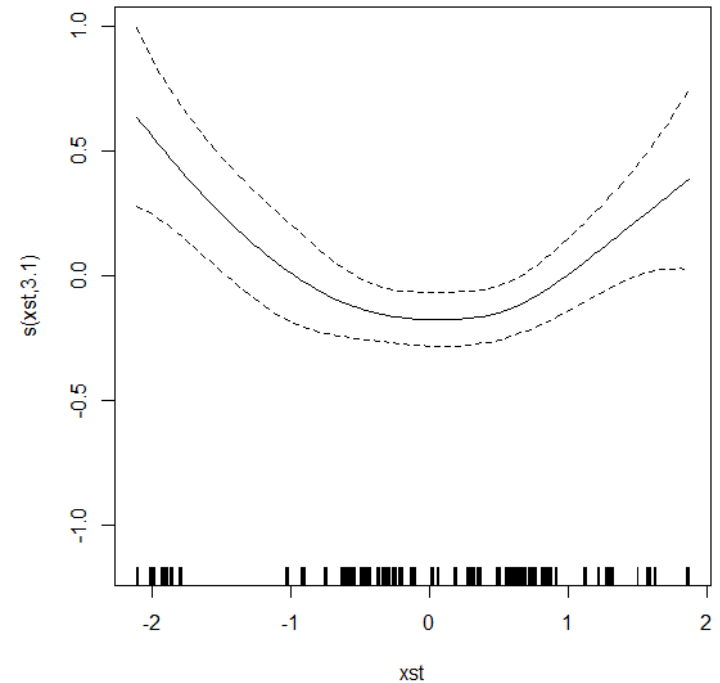

Peltolintuyhteisö on erilainen eri puolilla Suomea

Pohjoisessa vähemmän reviirejä (ja lajeja)

Biomassaa on enemmän lännessä ja idässä kuin keskellä

Linnuston esiintymisen eroja voivat selittää:

Lohkotason tekijät

- viljeltävä kasvi tai viljelemättömyys
- keväinen kasvipeitteisyys
- lohkon koko ja muoto
- etäisyys metsän reunaan

Aukeatason tekijät

- viljelyaukean suuruus
- naapurilohkot
- Maisemarakenne

Aluetason tekijät

- eteläisyys–pohjoisuus
- rannikko–sisämaa

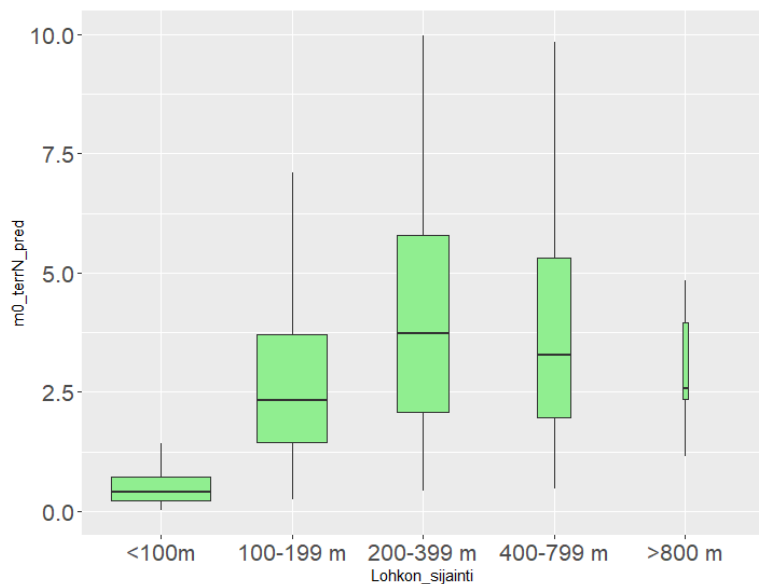
Lajikohtaiset habitaattivaatimukset:

- Ruokaa aikuisille
- Ruokaa poikasille
- Turvallisia pesäpaikkoja
- Turvallinen poikasympäristö
- Levinneisyysalue / ilmasto

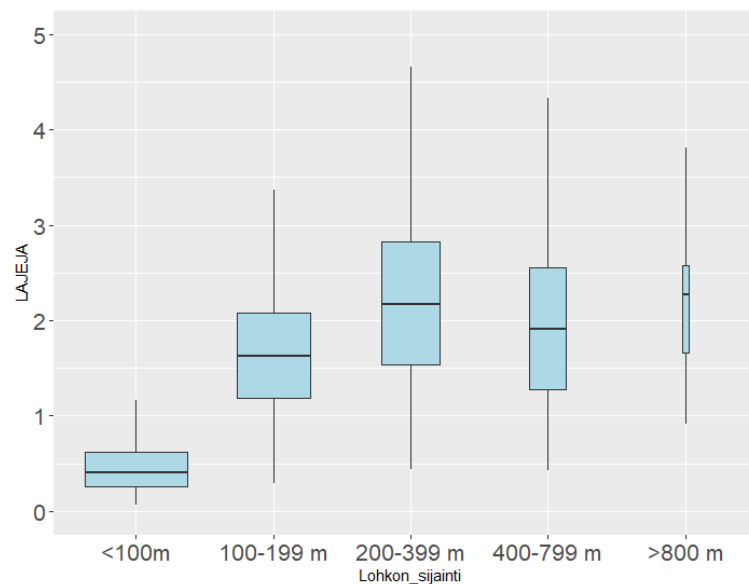

Peltolohkon sijainnin vaikutus avomaiden linnustoon (suhteessa aukean reunaan)

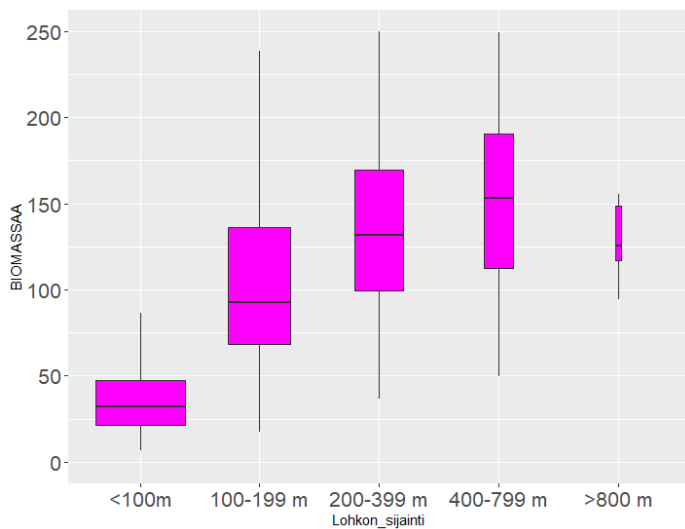
REVIIRIT

LAJIT

BIOMASSA

Linnuston monimuotoisuuteen vaikuttavat tekijät

- Maantieteellinen sijainti
- Maisema (avoimuus jne.)
- Maiseman monimuotoisuus (joet, saarekkeet)
- Tilarakenne

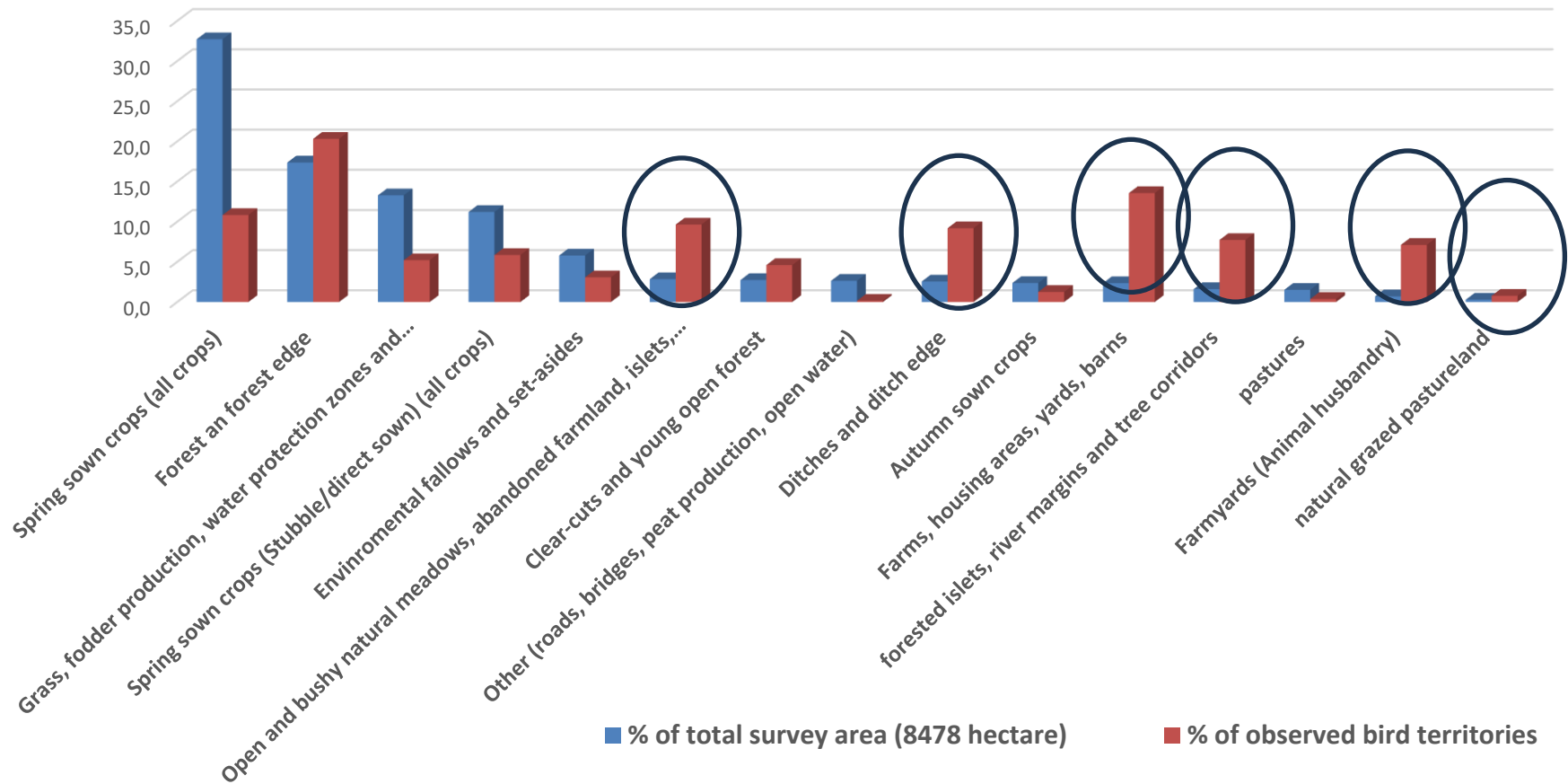
Tilatasolla:

- Tilan tuotantosuunta
- Viljelyn monipuolisuus
- Ojien ja pientareiden määrä ja laatu
- Kesannot/pienialaiset monimuotoisuusalat

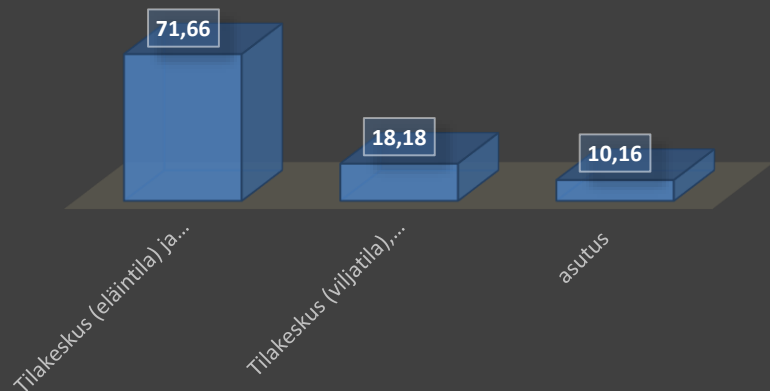

Maatalousympäristön lajistolle merkittävät elinympäristöt!

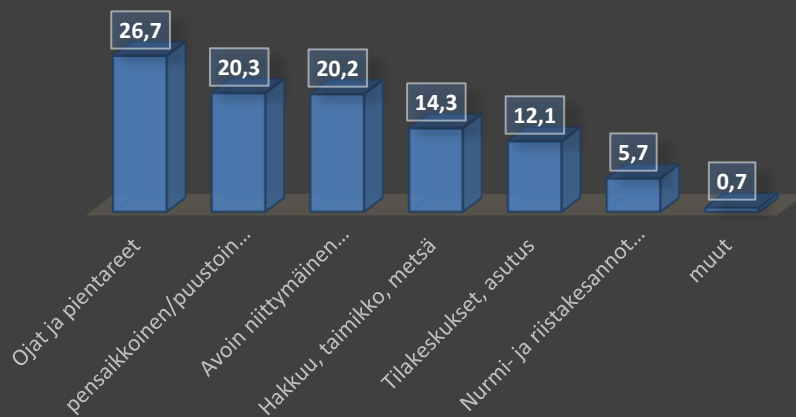
1. Niittymäiset hylätyt alat, avoimet saarekkeet, luonnonlaitumet
2. Ojat ja pientareet
3. Jokivarret ja niiden suojavyöhykkeet, metsäiset saarekkeet
4. Tilakeskukset, asutussaarekkeet, ladot
5. Eläintilat

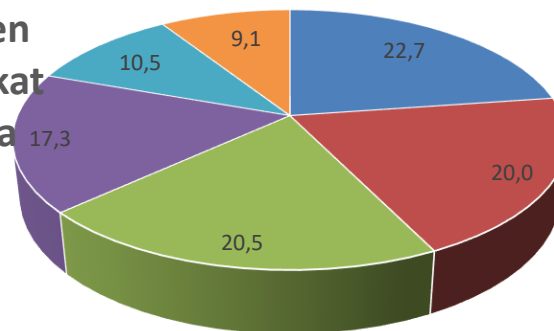
RÄYSTÄSPÄÄSKY % REVIIREISTÄ

PENSASKERTTU % REVIIREISTÄ

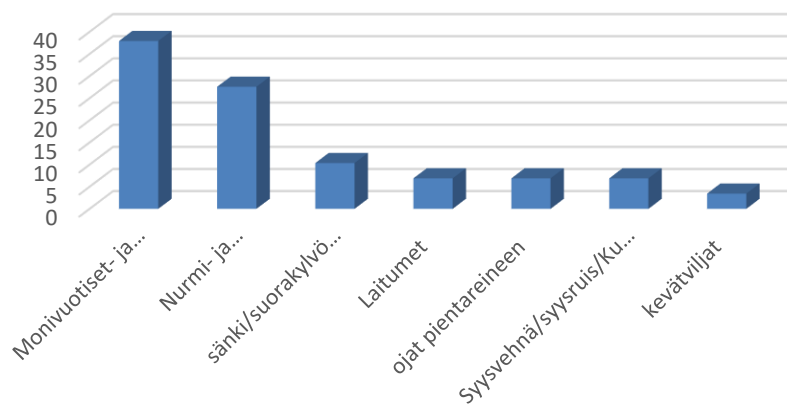

Kottarainen pesimäpaikat % pareista (220)

- Tilakeskus (eläintila)
- asutus
- Luonnonkolo metsäsaareke
- Luonnonkolo metsäinen ympäristö (metsä, hakkuut)
- Tilakeskus (viljatila), ladot
- Luonnonkolo puoliavoin ympäristö (jokivarret, luonnonlaitumet, saarekkeet)

Ruisräikkä elinympäristöt (29)

Linnustolle merkittävimmät lohkot vain pieni osa pelloista

Kesantojen, luonnonlaitumien ja viljelemättömien lohkojen merkitys linnustolle suuri, vaikka osuus lohkojen lukumäärästä ja pinta-aloista pieni:

- 10% alasta
- 19% lukumäärästä
- 30% reviireistä

Lintujen monimuotoisuutta edistäviä toimia

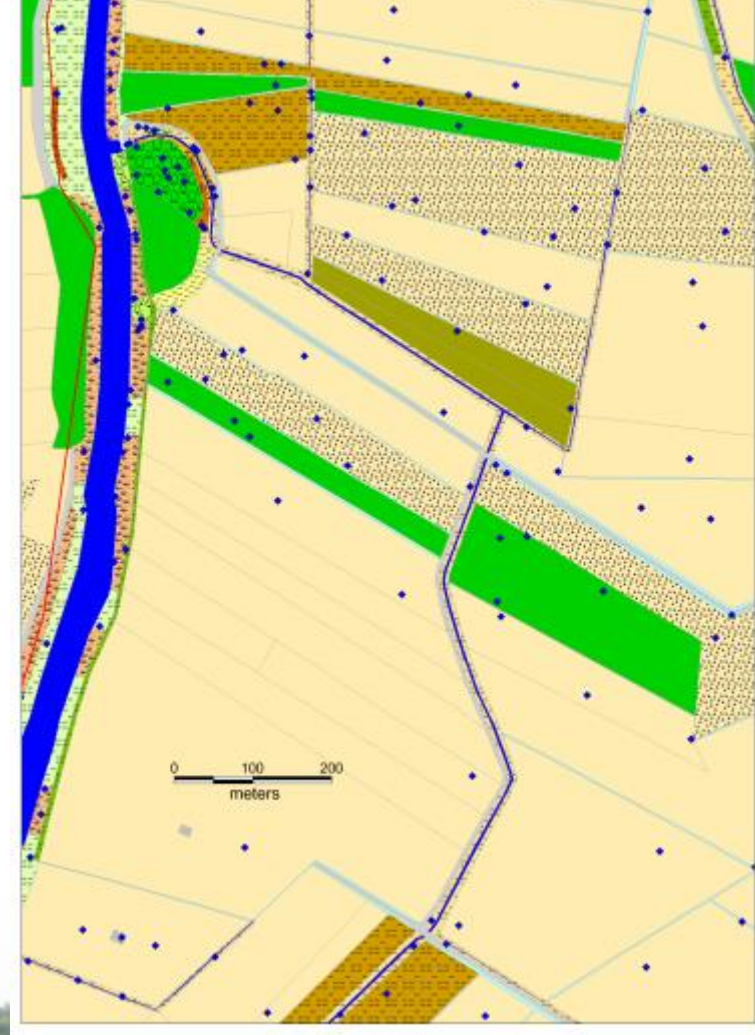
- peltoaukeiden keskiosien kesannot ja viljelemättömät lohkot ovat arvokkaimpia; erityisesti suurten aukeiden ekstensiiviset lohkot
- Viljelyn monimuotoisuus luo edellytykset monimuotoiselle linnustolle.
- Laitumet, luonnonlaitumet ja karjatalous lisää monimuotoisuutta

Lintujen monimuotoisuutta edistäviä toimia

- ojat ja niiden suojakaistat ja -vyöhykkeet ovat erittäin tärkeitä
- purouomien palauttaminen luonnonmukaisiin uomiin sekä niiden ja jokivarsien suojavyöhykkeiden hoitoa
- kosteikkojen perustaminen tulvaherkille kohdille

Lintujen monimuotoisuutta edistäviä toimia

- maisemarakenteiden säilyttäminen tärkeää avoimen maiseman sisällä ja reunoilla
- Monimuotoisuuselementtien lisääminen laajoille lohkoille, joilta pientareet puuttuvat.
- pienet peltolahdekkeiden lohkot ja erilliset pellot eivät ole linnustollisesti merkittäviä, mutta voivat olla tärkeitä muulle luonnolle, kuten niittykasveille ja –hyönteisille ja riistalle

Kuva: Juha Tiainen

Mitä voin tilallani tehdä linnuston monimuotoisuuden lisäämiseksi?

- Kesantomaisten ympäristöjen alan lisääminen. Kesantojen lisäksi nämä alat voisivat sisältää luonnonhoitopellot, monimuotoisuuspellot, ja väliaikaisesti viljelemättömät, avoimet alat. Alojen lisääminen erityisesti aukean keskiosiin toisi suurimmat hyödyt linnustolle.
- Pienipiirteisten maisemaelementtien säilyttäminen, ylläpitäminen ja lisääminen (ojat matalalla kasvillisuudella, pensaikot/pajukot, pientareet, saarekkeet ja viljelystä poistetut alat). Hyödyttävät myös pölyttäjiä ja muuta peltoympäristön hyönteislajistoa.
- Karjatiloilta ulkolaidunnuksen järjestäminen. Laidunkiertoa lintujen pesimäaikana mahdollisuuksien mukaan. Viljelyyn myös viljoja, koska nurmivaltaisilla alueilla tämä monipuolistaisi maankäyttöä hyödyntäen linnustoa.
- Viljatiloilta nurmipinta-alan lisääminen hyödyttäisi erityisesti avomaalajeja Etelä-Suomessa. Varsinkin monivuotiset nurmet toimisivat myös hyvänä esikasvina viljoille, erityisesti vehnälle (esim. Peltonen-Sainio ym. 2019).
- Talvi- ja kevätaikaisen kasvipeitteisyyden lisääminen (monivuotiset nurmet, niityt, suorakylvö, syyskylvöiset kasvit, monimuotoisuuskaistat ja suojakaistat) hyödyttää peltolinnustoa varsinkin viljatilavaltaisilla alueilla.

Mitä voin tilallani tehdä linnuston monimuotoisuuden lisäämiseksi?

- Tilakeskuksissa pesäpaikoiksi voi tarjota puihin ja rakennusten seinille ripustettavia pönttöjä kolopesijöille. Myös pääskyille voi asettaa pönttöjä ulkorakennuksiin tai pesimälautoja räystäiden alle.
- Tuulihaukoille pesäpönttöjä latoihin.
- Pihapiirin ja talouskeskuksen alueella olevat koristepensaat ja vähemmälle hoidolle jätetyt kasvillisuusaarekkeet (vadelmat jne.) tarjoavat pesimäpaikkoja monille lintulajeille.

Lintujen
monimuotoisuus
tuottaa monia hyötyjä
ekosysteemipalvelujen
kautta!

KIITOS!

